

Lokal udviklingsstrategi for LAG Skive - Viborg

under landdistriktsprogrammet for perioden 2014–2020

December 2014

MINISTERIET FOR
**BY, BOLIG OG
LANDDISTRIKTER**

Den Europæiske Landbrugsfond
for Udvikling af Landdistrikterne

Danmark og Europa investerer i
landdistrikterne

Indledning og praktiske oplysninger:

Ved lokalstyret udvikling tager lokale aktører ansvar for etableringen af et lokalt partnerskab, der udarbejder og gennemfører en lokal udviklingsstrategi for deres område. Et partnerskab finder sammen og opretter en lokal aktionsgruppe.

Den lokale udviklingsstrategi er aktionsgruppens og bestyrelsens styringsværktøj. Strategien skal afspejle de nationale mål for lokalstyret udvikling. Hovedmålsætningen for lokalstyret udvikling er at fremme vækst og jobskabende erhvervsudvikling og forbedre rammevilkårene i landdistrikterne.

Strategien skal forfølge disse mål gennem anvendelse af LEADER-metoden, der er en såkaldt "bottom-up" metode. Det betyder, at ideerne og initiativerne skal komme nedfra fra de lokale aktører. Strategien skal indeholde en vision og mål for indsatsen samt kvantificerbare mål for output eller resultater inden for de indsatsområder, som aktionsgruppen prioriterer i strategien.

Strategien skal medvirke til, at bestyrelsen kan fokusere på og udvælge de projekter til tilskud, der bedst kan bidrage til at nå målene i den lokale udviklingsstrategi. Strategien skal derfor bl.a. indeholde en situationsanalyse, en vision for udviklingen af det geografiske område og kriterier for prioritering af projekter..

Strategien skal sikre en sammenhæng mellem situationsanalysen og de mål, aktionsgruppen vil forfølge i løbet af programperioden. Tilsvarende er det vigtigt, at der er sammenhæng mellem den projektbevilling, aktionsgruppen har til rådighed, og aktionsgruppens mål.

Aktionsgruppen skal udfylde alle skabelonens punkter. Det anbefales, at læse hele skabelonen igennem, inden punkterne besvares og orientere sig i bekendtgørelse nr. 927 om tilskud til oprettelse og drift af lokale aktionsgrupper under Landdistriktsprogrammet for perioden 2014 – 2020.

Inden indsendelse til Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter skal strategien være godkendt af medlemmerne af aktionsgruppen, de pågældende kommuner og regioner, som strategien omfatter.

Frist for indsendelse af udviklingsstrategien er den 1. december 2014. Indsendelse af udviklingsstrategien med eventuelle bilag sendes til netvaerkscenter@mbbl.dk.

Ministeriet kan meddele dispensation for fristen for indsendelse af **den lokale udviklingsstrategi**. Den lokale aktionsgruppe skal i givet fald inden fristens udløb sende en begrundet anmodning til Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Alle udviklingsstrategier vil blive behandlet af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter med bistand fra et til formålet nedsat Indstillingsudvalg. På baggrund af udvalgets indstillinger, godkender ministeren udviklingsstrategierne.

Vejledning til udfyldning af skabelonen kan fås hos ekstern konsulent Kirsten Malling Olsen på tlf. 25 47 65 62 eller mail: kirsten@mallingo.dk

Indhold

A. Navn og adresse	5
B. Kontaktperson (formand for den lokale aktionsgruppe)	5
C. Bilag	5
D. Redegørelse for processen for udarbejdelse af strategien.....	6
E. Analyse af området	7
F. Strategiens vision og handlingsplan, mål, aktiviteter og forventede resultater	11
G. Andre planlagte mål og målsætninger.....	18
H. Aktionsgruppens forvaltning af strategiens gennemførelse	19
I. Finansiering af strategien og tidsplan	22
J. Prioriteringskriterier for udvælgelse af ansøgninger til tilskud	23
K. Bemærkninger og eventuelle andre overvejelser, aktionsgruppen har gjort sig.....	24
L. Underskrifter.....	24
Bilag	25
LEADER-principperne	25
SWOT analysen.....	26

Kort resumé af strategien

Til brug for præsentation af strategien (f.eks. på hjemmeside)

Maks. 2.000 anslag

Med respekt for de økonomiske midler, som LAG Skive – Viborg skal administrere, har bestyrelsen prioriteret to overordnede mål:

- At være med til at løfte den erhvervsudvikling, som i dag ikke bliver samlet op af det eksisterende erhvervsservicesystem. Fokus vil derfor være på mikrovirksomheder og livsstilsiværksættere
- At være med til at styrke lokalområdernes strategiske kapacitet, så de bliver bedre til at tage hånd om egen udvikling

Disse overordnede mål vil bestyrelsen gennemføre gennem følgende indsatsområder:

Erhvervsrettet mål: Etablering af nye virksomheder – og øget omsætning/mersalg i eksisterende virksomheder. Gennemført via projekter indenfor følgende aktiviteter:

- ✓ Etablering af nye virksomheder – med fokus på mikrovirksomheder og livsstilsiværksættere
- ✓ Øget omsætning/mersalg i eksisterende mikrovirksomheder – herunder ”lokale arrangementer” med henblik på salg
- ✓ Turisme – etablering, opbygning og udvikling af oplevelsesklynger samt overnatningsfaciliteter i forbindelse hermed
- ✓ Fødevarer – nye produkter koblet til den stedbundne identitet – og afsætning i forhold til eksisterende netværk og evt. skabelse af nye relevante netværk
- ✓ Opbygning og deltagelse i partnerskaber, netværk og samarbejder på alle planer og niveauer

Mål - der forbedrer rammevilkårene for udvikling af landdistrikterne: Styrke lokalområdernes strategisk kapacitet, således at de kan tages hånd om egen udvikling. Gennemført via projekter indenfor følgende aktiviteter:

- ✓ Styrkelse af lokalområdernes identitet (DNA) som udgangspunkt for at finde lokalområdets nye rolle
- ✓ Forskønnelse af byer, byrum, bygninger og landskaber, så lokalområderne styrkes som attraktive steder at bo og leve
- ✓ Naturoplevelser – forbedret adgangsforhold til naturoplevelser gennem etablering af vandre-, cykel- og ridestier samt aktiviteter i forbindelse med naturen/landskabet.
- ✓ Opbygning og deltagelse i partnerskaber, netværk og samarbejder på alle planer og niveauer – såvel internt som eksternt

Det er endvidere LAG Skive – Viborgs intention, at være en aktiv og troværdig partner, der kan være med til at præge udviklingsarbejdet i landdistrikterne frem til 2020.

A. Navn og adresse

A.1. Navn på den lokale aktionsgruppe: LAG Skive – Viborg
A.2. Den lokale aktionsgruppes adresse (vejnavn, postnummer og by) Pt. ved formanden: Løvskaal Landevej 12, 8850 Bjerringbro
A.3 Aktionsgruppens e-mailadresse (hvis oprettet)
A.4. Aktionsgruppens telefonnummer (hvis oprettet)

B. Kontaktperson (formand for den lokale aktionsgruppe)

B.1. Formand: Lone Frandsen	
B.2. Formandens adresse (vejnavn, postnummer og by): Løvskaal Landevej 12, 8850 Bjerringbro	
B.3. Telefonnummer: 86 68 63 15 Mobil: 29 66 46 20	B. 4. E-mail: lovskalgaard@live.dk

C. Bilag

C.1. Dokumenter der vedlægges den lokale udviklingsstrategi:
Bilag 1: Uddybning af budget for hhv. administrative midler og projektmidler Bilag 2:Tidsplan for gennemførelse af strategi

D. Redegørelse for processen for udarbejdelse af strategien

D.1 Inddragelse af lokale aktører i strategiens tilblivelse

Giv her en redegørelse for

- Hvordan og hvilke centrale aktører er blevet inddraget i udarbejdelse af udviklingsstrategien.
- Hvordan den lokale godkendelsesprocedure er blevet gennemført.

Centrale aktører omfatter:

- Aktionsgruppens bestyrelse og medlemmer
- Lokale organisationer, foreninger, borgere og erhvervsliv
- Kommuner og region
- Koordinatorer, konsulenter m.v.

Ad D.1)

Alle (medlemmer) er som udgangspunkt blevet bedt om at komme med input til processen.

LAG Skive – Viborgs bestyrelse er hovedaktører i udarbejdelsen af strategien, som er udviklet over 3 workshops, hvor fokus har været:

- SWOT-analysen – drøftelse af områdets styrker, svagheder, muligheder og trusler, med vægten lagt på mulighederne
- Målsætninger og indsatsområder.
- Helhedstænkningen i strategien – og LAG´ens handlemuligheder i forhold til partnerskaber og egne projekter.

Der har været en åben, spændende og konstruktiv debat i bestyrelsen, som har givet et godt fundament at bygge strategien op på. Alle suppleanter har haft mulighed for at deltage i processen.

En repræsentant fra henholdsvis Skive og Viborg Kommunes udviklingsafdelinger har deltaget i de 3 workshops primært med inspirationsoplæg om de kommunale strategier, planer og projekter samt med "aktiv lytning", så de som kommende samarbejdspartnere har en brugbar viden om LAG´ens intentioner.

Kommunerne har endvidere budt ind med grundmaterialet til SWOT-analysen.

En repræsentant fra Region Midtjylland har deltaget på en enkelt workshop med et indlæg om regionens landdistriktspolitik.

Konsulentfirmaet HW Udvikling har været tilknyttet processen og ledet arbejdet gennem de 3 workshops og den efterfølgende sammenskrivning af strategien.

Udviklingsstrategien er præsenteret for, debatteret med og vedtaget af medlemmerne (lokalsamfundene) på et åbent møde den 13. januar 2015. Udkast til strategien har været offentliggjort på nettet forud for mødet, så deltagerne har haft mulighed for at forberede sig til debatten.

E. Analyse af området

E. 1 Situationsbeskrivelse af området og en analyse af de lokale udfordringer, udviklingsbehov og potentialer:

Der er tale om en udbygning af den beskrivelse, aktionsgruppen gav i ansøgningsskemaet om godkendelse som tilskudsberettiget aktionsgruppe. Punkterne er:

1. Infrastruktur (trafikforhold, uddannelses- og sundhedsforhold, energiforsyning).
2. Natur, inkl. udnyttelse/benyttelse.
3. Eventuelle særlige miljømæssige forhold
4. Erhvervsstruktur – små, store virksomheder, iværksættere, beskæftigelsesudvikling m.m..
5. Områdets befolkning: Befolkningssammensætning (alder, køn) og -udvikling, tilflytning/ fraflytningsmønstre m.m. Opgiv områdets samlede areal og befolkningstal samt tæthed
6. Kulturelle forhold – beskriv forhold/kendetegn for området.

Situationsbeskrivelsen skal være statistisk underbygget, og indeholde en analyse af områdets styrker, svagheder og de muligheder og trusler, der er kendetegnet for aktionsgruppens geografiske område (en SWOT analyse).

Beskriv hvilke udfordringer og potentialer, som aktionsgruppen vil arbejde videre med i den lokale udviklingsstrategi.

Som bilag findes en kort beskrivelse af anvendelsen af SWOT analysen.

Ad. E.1) SWOT-analyse

1. Infrastruktur:

Trafikforhold: De to væsentligste diskussioner vedr. infrastruktur handler om motorveje og opkobling til motorvejene (mobilitet for varer og arbejdskraft) samt bredbånd (mobilhuller og dårlig dækning er en del af hverdagen for alt for mange borgere og virksomheder i områder udenfor de større byområder). Begge diskussioner ligger på et mere overordnet niveau, end LAG-strategien kan få indflydelse på. Den lokale holdning er dog klar; LAG-området må på begge parametre betegnes som underforsynet, hvorfor LAG-områdets udviklingsbetingelser (uanset strategiens succes) er væsentlig afhænger af resultaterne af de overordnede politiske drøftelser og beslutninger på disse områder.

Området i øvrigt er stærkt offentligt reguleret – f.eks. Karup Lufthavn og Midt Trafik. Der er således ikke umiddelbart forventninger om projekter på disse områder – ud over hvad der ligger i forhold til de bløde trafikanter, og hvis borgere kan komme op med nye spændende projekter vedr. kollektiv trafik. Projekterne skal ligge inden for LAGéns muligheder.

Uddannelsesforhold: LAG-området er som udgangspunkt dækket godt ind. Mulighederne er til stede. På ungdomsuddannelsesområdet er der et stor og bredt tilbud i henholdsvis Skive og Viborg suppleret af Bjerringbro. Vedr. kortere- og længerevarende uddannelse er der foruden mulighederne i Skive og Viborg – relativ kort afstand til uddannelsesbyer som Holstebro, Herning, Silkeborg og Randers samt de store universitetsbyer Århus og Aalborg.

Der er således relativt let adgang til uddannelse. Men det er klart, at mange unge mennesker vælger at flytte til de byer, hvor de uddanner sig. Det gælder specielt de længerevarende uddannelser i København – Århus – Odense – Aalborg. Men også en del korte- og mellemlange uddannelser. Det giver en markant fraflytning af specielt aldersgruppen 17-23 år. Dette giver selvfølgelig nogle udfordringer, som dog må siges at være naturlige; at unge mennesker rejser ud i verden.

Udfordringer er at sikre en tilsvarende tilflytning – eller ligefrem tilbageflytning, når de unge mennesker skal stifte familie. Heri ligger en masse projektmuligheder, som kan være relevante for LAGén.

Sundhedsforhold: Der sker generelt en centralisering af sundhedsvæsenet – klarest gennem de store sygehusbyggerier – regionalt i Århus, Herning og Aalborg – med et fastholdt sygehus i Viborg. Mere lokalt fornemmes en usikkerhed på, hvad der sker i den primære lægesektor. Den traditionelle familielæge er på vej ud, læger samles i større praksis – nogle af dem nu regionsdrevne. De omstruktureringer der sker på hele området kan udløse nogle LAGansøgninger – og måske nogle projekter.

Energiforsyning:

Områdets er kraftigt offentligt reguleret gennem statslige forudsætningskrivelse, og projekter på området kræver generelt større investeringer end det niveau LAG-strategien omfatter. Der forventes derfor, som udgangspunkt ikke projekter på dette område. Dog skal det ikke på forhånd afvises, at der kan opstå en projektide helt i Leader-princippets ånd, der kan være relevant for LAGén – nøgleord kan være: Energieffektivitet og optimering af energibesparende foranstaltninger, hvor der sættes nye standarder for arbejdet med at involvere borgere og virksomheder i at skabe et mere uafhængigt, selvforsynende og bæredygtigt lokalsamfund.

2. Natur

LAG-området er et helt unikt karakteristisk istidslandskab. Områdets beliggenhed ved grænsen for isens fremrykning har præget landskabet – og er dermed også grundlaget for områdets natur og kulturhistorie.

Flere naturområder i den østlige del bindes sammen af den gamle hævevej, som løber langs den jyske højderyg og af Gudenåen og andre ådale, blandt andet Nørreådalens mens naturkvaliteterne i den vestlige del er knyttet til smeltevandsdalene (Karup/Skive Å), kystlandskabet (Kås Hoved) og Limfjorden.

Der er i disse områder store potentialer for at arbejde med en egentlig turistudvikling, hvor de stedbundne potentialer og landskabet danner grundlaget for klyngedannelser med fokus på oplevelser. Tilsvarende mulighed er til stede i forhold til fødevarer. Der er her nogle klare og relativt store erhvervmæssige potentialer. Inspiration til udvikling af dette potentiale kan hentes i Nationalpark Thy.

Den øgede mulighed for adgang til naturen og formidling af denne vil ligeledes være et potentiale for bosætning og give de mange lokalsamfundet en mere bevidst identitet, der kan være med til at gøre områderne mere attraktive.

3. Eventuelle særlige miljømæssige forhold

Med udgangspunkt i Leader-princippet og at projekterne ”gro” op nedefra kan mange projekter såvel bevidst som ubevidst have en bæredygtig tilgang. Denne skal søges synliggjort gennem projekterne og kan ligefrem give en øget beskyttelse i balance med en øget benyttelse.

4. Erhvervsstruktur – små, store virksomheder, iværksættere, beskæftigelsesudvikling m.m..

Overordnet har den østlige del af området oplevet en positiv udvikling på arbejdsmarkedet de seneste år mens man i vest fra den økonomiske krises start i 2008 til 2012 har mistet 3.300 arbejdspladser netto. Det er her et væsentligt mål at indhente de tabte arbejdspladser inden 2020. Prognoser viser, at der i den vestlige del af området vil antallet af indbyggere i den erhvervsaktive alder, 17-64 år falde. I 2023 vil der kun være 90 % procent af antallet, der var pr. 1/1 2013, tilbage.

Det betyder, at selvom antallet af arbejdspladser er faldet, vil erhvervslivet i fremtiden kunne komme til at mangle arbejdskraft på egnen. I den østlige del af området forventes relativt lav vækst i de kommende år med en næsten uændret arbejdsstyrke og arbejdskraftefterspørgsel. Gruppen af personer uden for arbejdsstyrken forventes at vokse i hele området, hvilket betyder, at arbejdsstyrken skal ”forsørge” stadig flere ældre, unge og personer i den erhvervsaktive alder, som står uden for arbejdsstyrken.

Der er en landsdækkende tendens til, at højtuddannede bosætter sig i større byer. Denne tendens ses tydeligt i området som helhed, som i forhold til Midtjylland har flere med grundskole- og erhvervsuddannelse og færre med en mellemlang eller videregående uddannelse. Tendensen bliver mere udtalt jo længere man kommer mod vest i området.

Efterspørgslen efter forskellige typer af uddannet arbejdskraft varierer i de forskellige hovederhverv i området. Med en andel på 49 % med grundskoleuddannelse har landbrugssektoren i den østlige del relativt flest kortuddannede blandt de ansatte stigende til 53 % i den vestlige del af området. Finansiering og forsikring og Bygge- og anlæg har en høj andel faglærte. Her udgør de halvdelen eller flere af de ansatte. Der kan i fremtiden forventes stigende efterspørgsel efter faglært arbejdskraft og arbejdskraft med en mellemlang eller videregående uddannelse. Inden for industrien er det især maskiningeniører, elektroingeniører og -teknikere, værktøjsmagere, industriteknikere og andre industrimedarbejdere. I forhold til kontor- og administrationsområdet forventes det, at området vil opleve mangel på arbejdskraft inden for markedsføring, salg, logistik og indkøb. Også inden for brancherne bygge og anlæg, landbrug og detailhandel og offentlig service forventes det, at der kan opstå mangel på arbejdskraft.

Nye arbejdspladser, der matcher arbejdskraften, er derfor en relevant og meget stor udfordring.

Der er i hele området et velfungerende erhvervsservicesystem knyttet op på Region Midtjylland og kommunerne. LAG bestyrelsen er derfor meget bevidst om, at man ikke skal konkurrere med dette system, men forsøge at supplere dette. Det vil sige, at LAGén helt målbevidst vil forsøge at opdyrke det potentiale, der ligger mellem, at en person får en ide og til at vedkommende er klar til at opsøge det organiserede erhvervsservicesystem.

Det vil sige, at målgruppen er mikrovirksomheder og livsstilsiværksættere.

Mange af disse virksomheder kan starte med at være f.eks. et ¼-job, der matcher den måde den enkelte har indrettet sit liv på – f.eks. i en nedlagt landbrugsejendom eller i hjemmet i landsbyen. Man startet således noget op ud fra interesse, mens man stadig har en tilknytning til arbejdsmarkedet. Over tid bliver interessen til et fuldtidsjob. Denne tilgang passer såvel til tankerne om turisme, oplevelsesklynger og fødevarer, som kan bestå af mange ½-tids jobs. Ligesom den passer fint til lokalområdet – hvor det vil skabe liv, at mange flere arbejder med deres interesse med udgangspunkt i lokalsamfundet – f.eks. boligen et mindre kontorfællesskab.

5. Områdets befolkning

LAG Skive – Viborg omfatter et område med ca. 141.500 indbyggere. Areal – ca. 2.150 km². (Dog er Øen Fur medlem af Ø-LAGén). Området er helt overordnet præget af de 2 købstæder Viborg og Skive, hvor der bor henholdsvis ca. 38.500 og 20.500 indbygger. Herudover er det et større bysamfund – nemlig Bjerringbro med ca. 7.500 indbyggere.

I alt bor således 66.500 indbygger (svarende til 47,0 %) i de egentlige byområder. Over halvdelen af befolkningen (53,0 %) bor således i det vi kan kaldet LAG-området – fordelt på 60-70 lokalsamfund med op til 1500 indbygger og 5-10 lokalsamfund med op til 2500 indbyggere.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Skive K	48 264	48 344	48 356	48 300	48 137	47 986	47 620	47 291	46 942
Viborg K	90 518	91 405	92 084	92 823	93 310	93 498	93 819	94 333	94 486
Bjerringbro	7 239	7 263	7 590	7 709	7 542	7 530	7 487	7 509	7 523
Skive	20 572	20 556	20 643	20 686	20 565	20 633	20 562	20 503	20 505
Viborg	34 114	34 522	34 831	35 108	35 656	35 893	37 635	38 261	38 572

LAG Skive – Viborg områder er helt overordnet i vækst – generelt svarende til væksten i Viborg By. Der er således generelt tale om status quo. Men billeder for de enkelte lokalsamfund uanset geografisk placering er meget forskelligt. Et lokalsamfund kan være i udvikling - mens nabo lokalsamfundet kan være i afvikling.

En øget netto-tilflytning vil generelt være positivt for LAG-området som helhed. Men det er ikke sådan at området ikke er attraktivt. Der er hvert år mange tilflyttere. Men de overordnede strukturproblemer er primært:

- Et markant faldende fødselstal
- En markant fraflytning af aldersgruppen 17-23 år. F.eks. unge mennesker der tager til uddannelsesbyerne.

Fødte	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Skive K	520	521	504	509	449	451	402
Viborg K	1 129	1 185	1 149	1 120	1 065	1 026	955

K4 2014	17 år	18 år	19 år	20 år	21 år	22 år	23 år
Skive K	658	629	673	524	514	447	411
Viborg K	1347	1393	1386	1180	1013	965	927

Disse to strukturproblemer ændres ikke umiddelbart – og sandsynligvis ikke inden for LAG-perioden 2015-2020. Det er derfor både en udfordring og en nødvendighed at øge netto-tilflytningen.

Det må forventes, at der vil være en del relevante LAG-projekter, der vil beskæftige sig med denne udfordring. Strukturproblemet skal kompenseres via lokale initiativer.

6. Kulturelle forhold – beskriv forhold/kendetegn for området

Et levende musik- og kulturliv kendetegner hele området.

Kulturinstitutionerne er traditionelt centreret i områdets største byer Skive og Viborg, med enkelte undtagelser i form af museer med kulturhistorisk tilknytning til geografiske steder, som Energimuseet i Tange, Hald Hovedgaard, Spøttrup Borg m.fl.

Indenfor skuespil og musik understøttes arrangementer, hvor amatører og professionelle samles om friluftsspil, sport, folkedans, mv. Brug af professionelle kunstnere i lokalsamfundene i skoler og klubber og på amatørscener fx i forsamlingshuse understøttes. I samarbejde med kulturinstitutionerne etableres samarbejdsaftaler og huskunstneraftaler til brug for børn og unge og til glæde for lokalsamfundene.

Hvert år sætter Skive Festival, der er Danmarks tredje største musikfestival, sit tydelige præg på hele egnen i starten af juni, når festivalen ved fjorden fører tusindvis af gæster, nationale og internationale musiknavne til festivalpladsen i Skive by.

I Viborg satser man på ”store oplevelser” med lokalt udgangspunkt og afholder hvert år med succes Hærvejsfestival og Snapsting.

Det er hensigten at udvikle og dyrke områdets potentiale med mange elementer fra kulturhistorien. De gode historier skal fortælles med udgangspunkt i det stedbundne og unikke landskaber. Her er der udgangspunkt for at lokalbefolkningen og turisterne møder fortællingerne gennem rollespil, dramaer og events.

Det understøttes af grupper af borgere, foreninger og erhverv sammen skaber events rundt omkring i kommunen med kulturinstitutionerne som partnere.

I den vestlige del af området har der gennem mange år været fokus på at skabe unikke rammer for borgernes fritidsliv. Her har man i forhold til landsgennemsnittet allerflest kvadratmeter fritidsfaciliteter til rådighed pr. indbygger. Som noget unikt, kan egnens foreninger og sportsklubber benytte faciliteterne kvit og frit. Udover at der er mange kvadratmeter, er det værd at bemærke, at der er tale om faciliteter af høj kvalitet, og at der gennem en årrække er investeret kraftigt i både udbygning og vedligehold på området. Håndbold og fodbold er store sportsgrene her, og på netop disse områder har området danmarkrekord i antal organiserede idrætsudøvere pr. indbygger. Også i den østlige del sættes der fokus på et aktivt fritidsliv, hvor løb er en foretrukket idrætsgren. Her spiller håndbold, bordtennis og andre idrætsgrene også en fremtrædende rolle på amatør og eliteniveau.

I den vestlige del af området har man en af Danmarks længste kystlinjer pr. borger, i alt 190 km., og der er ingen tvivl om, at denne placering ved Limfjorden giver alsidige muligheder for udfoldelse og et aktivt fritidsliv. Lystfiskeri, lystbådssejlad, dykning og windsurfing er bare nogle af de muligheder, der er lige uden for døren næsten uanset, hvor på egnen man bor.

I den østlige del præges landskaber af de mange km åløb og naturskønne ådale, der rummer mange fortidsminder og som giver rige muligheder for fiskeri kano og kajaksport.

Der er også mange muligheder for hesteinteresserede i at finde ligesindede i området, hvad enten det handler om travsport eller om at ride ud i egnens skønne natur, hvor man kan benytte egnens ridestier.

Den stærke foreningskultur og iværksættertrang er et godt udgangspunkt for at arbejde med lokalområdernes strategiske kapacitets, så de bliver bedre i stand til at tage hånd om egen udvikling.

F. Strategiens vision og handlingsplan, mål, aktiviteter og forventede resultater

F. 1 Udviklingsstrategiens vision

Opstil en vision for aktionsgruppens virke i programperioden.

Visionen skal udtrykke aktionsgruppens overordnede målsætning om, hvilken retning LAG'ens geografiske område skal udvikle sig i, og hvordan området skal se ud om et givent antal år, eksempelvis i 2020, hvor programmet slutter.

En vision kan for eksempel se sådan ud:

- *Visionen for LAG-FREMTID er, at bidrage til at det geografiske område i 2020 er et mere attraktivt bosætningsområde med social og kulturel sammenhængskraft karakteriseret ved økonomisk vækst og beskæftigelsesmuligheder baseret på et økonomisk bæredygtigt erhvervsliv, en smuk og indbydende natur samt et velfungerende udbud af offentlige og private serviceydelser til gavn for alle i området.*

Ad. F.1)

Visionen for LAG Skive-Viborg er at være med til at udvikle tiltag, der understøtter det gode liv i lokalsamfundet. Vi vil støtte aktiviteter, der sikrer lokalsamfund i udvikling med fokus på "mikro-virksomheder" og "livsstilsiværksættere" samt produkter inden for turisme, oplevelser og fødevarer.

Som grundlag for denne nye erhvervsudvikling er det en forudsætning, at lokalsamfundene er attraktive bosætningsområder med de nødvendige serviceydelser (sundhed, pasningstilbud, undervisning, ældrepleje m.m.), der skaber mulighed for en bæredygtig sammenhæng mellem familieliv, arbejdsliv og fritidsliv.

F.2 Strategiens mål

Til opfyldelse af strategiens vision opstilles en række mål ud fra situationsbeskrivelsen og SWOT-analysen. Målene skal være klare og kunne gennemføres gennem en række målbare aktiviteter.

Målet er eksempelvis: Styrke salget af lokale kvalitetsfødevarer

Ad F.2)

LAG Skive – Viborg arbejder ud fra situationsbeskrivelsen og SWOT-analysen med 2 overordnede målsætninger:

Erhvervsrettede mål: **Etablering af nye virksomheder – og øget omsætning/mersalg i eksisterende virksomheder.**

Gennemført via følgende aktiviteter:

- ✓ Etablering af nye virksomheder – med fokus på mikrovirksomheder og livsstilsiværksættere
- ✓ Øget omsætning/mersalg i eksisterende mikrovirksomheder – herunder ”lokale arrangementer” med henblik på salg
- ✓ Turisme – etablering, opbygning og udvikling af oplevelsesklynger samt overnatningsfaciliteter i forbindelse hermed
- ✓ Fødevarer – nye produkter koblet til den stedbundne identitet – og afsætning i forhold til eksisterende netværk og evt. skabelse af nye relevante netværk
- ✓ Opbygning og deltagelse i partnerskaber, netværk og samarbejder på alle planer og niveauer

Mål - der forbedrer rammevilkårene for udvikling af landdistrikterne: **Styrke lokalområdernes strategisk kapacitet, således at de kan tages hånd om egen udvikling.**

Gennemført via følgende aktiviteter:

- ✓ Styrkelse af lokalområdernes identitet (DNA) som udgangspunkt for at finde lokalområdets nye rolle
- ✓ Forskønnelse af byer, byrum, bygninger og landskaber, så lokalområderne styrkes som attraktive steder at bo og leve
- ✓ Naturoplevelser – forbedret adgangsforhold til naturoplevelser gennem etablering af vandre-, cykel- og ridestier samt aktiviteter i forbindelse med naturen/landskabet.
- ✓ Opbygning og deltagelse i partnerskaber, netværk og samarbejder på alle planer og niveauer – såvel internt som eksternt

F.3 Aktiviteter

Aktionsgruppen skal opstille og beskrive de aktiviteter, som forventes iværksat for at nå udviklingsstrategiens mål.

Eksempler på aktiviteter, hvis målet er at styrket salget af lokale kvalitetsfødevarer:

- Styrke lokale fødevarerenetværk
- Udvikling af nye lokale produkter
- Anvendelse af nye processer, teknologier og afsætningskanaler

Aktionsgruppens mål og forventede aktiviteter skal anføres i skemaet nedenfor.

Skemaet er i to dele. En del for de mål og aktiviteter der vedrører vækst- og jobskabende erhvervsudvikling og en del der vedrører forbedring af rammevilkårene.

Der udfyldes et skema *for hvert mål*, som aktionsgruppen har prioriteret. Til hvert mål kan aktionsgruppen anføre det antal aktiviteter, som findes nødvendige for at opfylde målet. Inden for de standardkategorier, som er anført i skemaet, som fx investeringsomfang, antal projekter, antal job osv. skal aktionsgruppen udfylde det forventede antal og beløb.

Der er naturligvis tale om et skøn, men skal betragtes som et pejlemærke for det resultat som LAG'en ønsker og realistisk kan forvente at opnå gennem sine aktiviteter.

Som nøgletal for resultater vedr. jobskabelse og værdiforøgelsen benyttes følgende minimumtal: 10 millioner kroner i projektinvesteringer skaber som minimum 3 millioner kroner i værdiforøgelse (omsætning) og 3 fuldtidsarbejdspladser. Det gælder her skønsmæssigt for alle erhvervsrettede aktiviteter.

Hvis de forventede resultater af aktiviteterne skønnes at være højere, skal det begrundes i skemaet under bemærkninger. For samarbejdsaktiviteter kan det evt. være relevant idet der for et

forholdsvis beskedent projektbeløb (etablering og drift af netværket i en periode) kan forventes en indirekte effekt, der skaber såvel nye job som værdiforøgelse blandt de deltagende i netværket.

Ad F.3) Aktiviteter og aktivitetsskema

Erhvervsrettede mål og aktiviteter <i>Aktiviteterne skal relatere sig til følgende temaer:</i>	Totale investeringer <i>Projekternes samlede investeringer</i>		Antal projekter	Antal bevarede job <i>Målt som fultidsgang</i>	Antal nye job <i>Målt som fultidsgang</i>	Værdiforøgelsen <i>Målt i omsætning som følge af projektet (kr.)</i>
	Kroner	% andel af total				
<ul style="list-style-type: none"> Etablering af nye og udvikling af eksisterende mikrovirksomheder og små virksomheder Erhvervsrettede samarbejdsaktiviteter (netværk, klynger m.v.) 						
Mål: Etablering af nye virksomheder – og øget omsætning/mersalg i eksisterende virksomheder						
Aktivitet 1: Etablering af nye virksomheder – med fokus på mikrovirksomheder og livsstilsiværksættere	11.200.000	28,57	10		4	3.360.000
Aktivitet 2: Øget omsætning/mersalg i eksisterende mikrovirksomheder – herunder "lokale arrangementer" med henblik på salg	2.800.000	7,14	10	2	1	840.000
Aktivitet 3: Turisme – etablering, opbygning og udvikling af oplevelsesklynger samt overnatningsfaciliteter i forbindelse hermed	11.200.000	28,57	15	4	4	3.360.000

Aktivitet 4: Fødevarer – nye produkter koblet til den stedbundne identitet – og afsætning i forhold til eksisterende netværk og evt. skabelse af nye relevante netværk	11.200.000	28,57	15	4	4	3.360.000
Aktivitet 5: Opbygning og deltagelse i partnerskaber, netværk og samarbejder på alle planer og niveauer	2.800.000	7,14	10	0	0	840.000
Total	39.200.000	100	60	10	13	11.760.000

Bemærkninger:

Baseret på LAGens lokale erfaringer og væksttal for lokalområdet, vurderer vi i LAGen, at investeringerne giver 13 arbejdspladser i alt og en øget omsætning på 11.760.000 kr. Vurderingen følger de givne anvisninger på antal jobs og omsætning.

Der er ikke angivet direkte effekter af netværket, men vi vurderer ud fra tidligere opnåede erfaringer inden for lokale fødevarer og turisme, at netværket indirekte kan være med til at skabe flere jobs og omsætning, men vi kan ikke på forhånd dokumentere dette – derfor opgiver vi ikke noget effekt-tal.

Mål og aktiviteter, der forbedrer rammevilkårene for udvikling af landdistrikterne <i>Aktiviteterne skal relatere sig til følgende temaer:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Basale serviceydelser</i> • <i>Byfornyelse og bevarelse af kulturarven</i> 	Totale investeringer <i>Projekternes samlede investeringer</i>		Antal projekter	Befolkning i landdistrikterne, der får fordel af aktiviteterne <i>Antal personer</i>
	Kroner	% <i>Andel af total</i>		
Mål: Styrke lokalområdernes strategisk kapacitet, således at de kan tages hånd om egen udvikling				
Aktivitet 1: Styrkelse af lokalområdernes identitet (DNA) som udgangspunkt for at finde lokalområdets nye rolle	5.600.000	33,33	20	10.000
Aktivitet 2: Forskønnelse af byer, byrum, bygninger og landskaber, så lokalområderne styrkes som attraktive steder at bo og leve	5.600.000	33,33	10	5.000
Aktivitet 3: Naturoplevelser – forbedret adgangsforhold til naturoplevelser gennem etablering af vandre-, cykel- og ridestier samt aktiviteter i forbindelse med naturen/landskabet.	2.800.000	16,67	10	10.000
Aktivitet 4: Opbygning og deltagelse i partnerskaber, netværk og samarbejder på alle planer og niveauer – såvel internt som eksternt	2.800.000	16,67	20	1.000

Total	16.800.000	100	60	26.000
Bemærkninger: Baseret på LAGens lokale erfaringer er der her tale om mindre projekter (økonomisk set). Men generelt kan det involvere mange flere borgere. Der er derfor tale om et meget forsigtigt skøn. Generelt svarer det til at ca. 20% af LAG-områdets borgere er i kontakt med et LAG-projekt.				

G. Andre planlagte mål og målsætninger

G.1. Beskriv her eventuelle andre mål og målsætninger, som aktionsgruppen planlægger, men som ikke søges medfinansieret under Landdistriktsprogrammet

Ad G.1)

Det er generelt LAG Skive – Viborgs mål, at arbejde aktivt med fundraising fra regionale og nationale puljer samt private fonde.

Det er endvidere et mål, at LAG Skive – Viborg bliver en troværdig partner i udviklingsarbejdet i området.

H. Aktionsgruppens forvaltning af strategiens gennemførelse

H.1 *Beskriv hvordan der i gennemførelsen af udviklingsstrategien arbejdes med LEADER-principperne, og hvordan principperne kan forbedre mulighederne for at opfylde strategiens vision og mål (for mere om LEADER-principperne henvises til bilag):*

1. *Beskriv hvordan aktionsgruppen vil arbejde med netværk og klynger samt en helhedsorienteret tilgang til lokal udvikling, der integrerer forskellige sektorer og interessegrupper.*

Beskriv også hvordan de forskellige aktører inddrages:

- *Foreningens medlemmer*
- *Lokale organisationer, foreninger, borgere og erhvervsliv*
- *kommune og region*

Her kan overvejes informations- og debatmøder, projektbesøg/møder, brugen af sociale medier, brug af pressen, nyhedsbreve, hjemmesider, overvejelser om hvordan aktionsgruppen når de unge, og om der er tænkt på køn og alder i inddragelsen af de lokale aktører. Beskriv også eventuelle overvejelser om etablering af arbejdsgrupper og netværk blandt og på tværs af de forskellige grupper af lokale aktører, fx mellem sektorer og mellem erhverv og foreningsliv.

Her kan også tilkendes, hvordan aktionsgruppen påtænker at deltage i regionale eller internationale samarbejdsaktiviteter- og projekter.

2. *Beskriv hvordan der arbejdes med innovation*

Innovation skal ses i en lokal sammenhæng, og kan defineres som nye aktiviteter, der ikke har været gennemført før i det pågældende lokalområde gennem anvendelse af ny viden eller anvendelse af kendt viden på nye måder.

Resultatet af processen kan være nye produkter i form af serviceydelser, nye erhvervs tiltag eller nye processer i form af teknologiske eller organisatoriske nyskabelser. Innovation skal således forstås bredt, hvor det er den lokale nyhedsværdi, der er afgørende.

Der lægges endvidere vægt på muligheden for overførsel af innovation såvel ind som ud af aktionsgruppens område.

Ad H.1)

LAG Skive – Viborg har intention om at opbygge og deltage i partnerskaber, netværk og samarbejder. Samt mere specifikke mål om oplevelsesklynger og fødevarenetværk, for derigennem at lave nogle platforme, som kan være med til at styrke de enkelte projekter – og sammenhængen mellem projekterne. Bestyrelsen forventer, at kunne være bindeled mellem den brede tilgang til projekterne i lokalområdet og den mere sektorerede tilgang i den offentlige administration. LAG´ens samarbejdsevne mellem de mange lokale foreninger, sammenslutninger m.v. iderigdom og den mere officielle verden regler og strukturer er således afgørende for projekternes succes.

Den officielle verden er f.eks. regionen, kommunerne, erhvervskontorer, turistkontorer, landboforeninger og andre interesseorganisationer samt diverse vidensinstitutioner. Det er målet, at LAG Skive – Viborg skal

være en troværdig samarbejdspartner, der er med til at skabe muligheder for de lokale udviklingsaktører.

Der afholdes mindst en gang årligt medlemsmøde i forbindelse med generalforsamlingen, hvor bestyrelse og koordinator orienterer medlemmerne om arbejdet og status for strategiens gennemførelse, og udviklingsarbejdet debatteres.

Koordinator og bestyrelse indgår i erfagrupper med andre LAG med henblik på samarbejds muligheder og erfaringsudveksling om koordinator- og bestyrelsesarbejdet.

Endelig vil koordinator og bestyrelse deltage i de møder og konferencer, MBBL afholder i løbet af programperioden.

Hvis samarbejdet er relevant i forhold til opfyldelse af vores strategi og dens mål, deltager vi gerne i internationale samarbejdsprojekter.

Innovation vil selvfølgelig findes i de enkelte projekter. Bestyrelsen vil gennem sin rolle i partnerskaber og netværk være opmærksom på, at der skal ske en overførelse af viden til lokalsamfundet. Der er endnu ikke taget stilling til form og indhold, da dette afhænger af, hvilken kraft der opstår i de enkelte partnerskaber m.v. Bestyrelsen forventer selv at tage initiativer på området.

H. 2 Aktionsgruppens organisering, beslutnings- og evalueringsprocedurer

Redegør for hvordan aktionsgruppen planlægger at gennemføre strategien ved brug af følgende punkter (aktionsgruppen kan tilføje yderligere punkter):

- Gennemførelse af bestyrelsesmøder
- Jobbeskrivelse for koordinator, ansættelsesforhold og bestyrelsens arbejdsgiverfunktion over for koordinator.
- Procedure for administration af driftsmidlerne og af projektmidlerne. Procedure der sikrer habilitet i bestyrelsen og koordinatorens arbejde
- Sikring af gennemsigtighed ved de valgte prioriteringskriterier og pointsystemer til brug ved vurdering af indkomne projektansøgninger.
- Sammenhæng til kommuners og regions udviklingsplaner og tiltag.
- Procedure for den løbende overvågning og evaluering af udviklingsstrategiens gennemførelse.
- Hvordan bestyrelsen løbende vil sikre den nødvendige viden og kompetencer.

Ad H.2)

Gennemførelse af bestyrelsesmøder

Bestyrelsesmøderne gennemføres i henhold til den udarbejdede forretningsorden.

Der afholdes min 4 bestyrelsesmøder årligt.

Jobbeskrivelse for koordinator, ansættelsesforhold og bestyrelsens arbejdsgiverfunktion over for koordinator

Bestyrelsen indgår en kontrakt med koordinator om dennes arbejds- og ansvarsområder.

Bestyrelsen er den øverste myndighed.

Der indgås ikke et egentligt ansættelsesforhold med arbejdsgiver forpligtigelser.

Der afregnes månedlig med koordinator.

Der afholdes min. en gang årligt en samtale med koordinator omkring dennes opgaver.

Koordinators arbejdsopgaver er følgende:

- At varetage koordinationen af LAG Skive - Viborg og dennes opgaver, regionalt, nationalt og evt.

internationalt

- At bidrage til at mål og aktiviteter i den lokale udviklingsstrategi bliver opfyldt
- At fungere som rådgiver og inspirator i forbindelse med påbegyndelse og gennemførelse af projekter
- At føre tilsyn med at de støttede projekter gennemføres i henhold til projektansøgning og godkendelse
- At skaffe yderligere midler til LAG Skive - Viborg
- At opdatere LAG Skive - Viborgs hjemmeside
- At informere bestyrelsen løbende med relevante oplysninger

Koordinator opgaver er herudover beskrevet i den indgåede kontrakt med bestyrelsen

Procedure for administration af driftsmidlerne og af projektmidlerne.

Bestyrelsen sikrer, at den daglige administration kommer til at foregå smidigt og sikkert. Den nærmere procedure for administration fremgår af forretningsordenen.

Koordinator udarbejder regneark til administration af projektmidler og orienterer bestyrelsen herom forud for behandling af indkomne ansøgninger samt medlemmer herom på det årlige medlemsmøde.

Snitfladen mellem kasserer og koordinator ift. Regnskab vil blive detaljeret beskrevet i forretningsordenen, der udarbejdes af bestyrelsen.

Procedure der sikrer habilitet i bestyrelsen og koordinatorens arbejde

Forud for behandling af hver enkelt indkommen ansøgning sikres det, at bestyrelse og koordinator ikke er inhabil. Hvor dette er tilfældet, følges MBBL's regler for inhabilitet og den/de pågældende deltager ikke i sagsbehandling. Efter hver ansøgningsbehandling vil det blive oplyst i referatet, om der har været habilitetsudfordringer.

Sikring af gennemsigtighed ved de valgte prioriteringskriterier og pointsystemer til brug ved vurdering af indkomne projektansøgninger

Vi tager stilling til dette, når pointsystemet er endeligt på plads.

Sammenhæng til kommuners og regions udviklingsplaner og tiltag.

Sammenhængen sikres dels gennem de udpegede repræsentanter fra hhv. kommuner og region, dels gennem den løbende kontakt til begge parter.

Procedure for den løbende overvågning og evaluering af udviklingsstrategiens gennemførelse.

Den udarbejdede udviklingsstrategi vil af bestyrelse og koordinator blive anvendt som styringsredskab.

Herigennem vil vi kunne justere indsatsen og evt. tilrette strategien, så vi ved periodens afslutning kan sikre os, at vi når de opsatte mål i strategien.

Hvordan vil bestyrelsen løbende sikre den nødvendige viden og kompetencer

Formand og koordinator holder hinanden orienteret om hinandens opgaver, så det daglige samarbejde kan fungere så smidigt som muligt.

Alt relevant materiale for bestyrelsesmedlemmerne rundsendes af koordinator til bestyrelsen.

Koordinator deltager for LAG Skive - Viborg i de LAG koordinatorrelevante seminarer og møder - herunder LAG koordinator netværksmøder arrangeret af det ministeriet LAG er tilknyttet p.t. Ministeriet for By Bolig og Landdistrikter.

Koordinator deltager i bestyrelsesmøderne uden stemmeret.

Suppleanter kan ligeledes deltage i bestyrelsesmøderne dog uden stemmeret.

I. Finansiering af strategien og tidsplan

I.1. Finansiering og tidsplan

Anfør beløb og fordeling mellem drifts- og projektmidler fra Landdistriktsprogrammet i perioden 2015-2020.

Opstil budget for driftsmidlerne (bestyrelsesmøder, koordinator, kompetenceudvikling af bestyrelse og koordinator, informationsaktiviteter, mm.)

Opstil budget for projektstøttemidlerne i forhold til fordeling imellem de opstillede mål, jf. tabel ovenfor.

Andelen til drift og administration, herunder til aflønning af faglig og administrativ koordinator, må højst udgøre 20 % af aktionsgruppens samlede årlige budgetramme til projekter og administration.

Beskriv hvilke overvejelser og konkrete muligheder, der er i lokalområdet for yderligere finansiering af strategiens gennemførelse og medfinansiering af projekter.

Anfør en tidsplan for strategiens forventede gennemførelse i perioden 2015 – 2020.

Ad I.1)

Beløb og fordeling mellem drifts- og projektmidler i perioden 2015-2020:

	2015	Totalt i perioden 2015 - 2020
Projektmidler MBBL	2.337.670 kr.	14.000.000 kr.
Driftsmidler MBBL	549.631 kr.	3.300.000 kr.

I forhold til "Skema F3" er det vurderet, at projektmidlerne fra MBBL udgør 25 % af den samlede værdi af projekterne i perioden 2015-2020. Det forventes således, at projektmidlerne fra MBBL (14,0 mio. kr.) samlet vil løfte projekter til en værdi af 56,0 mio. kr.

MBBL-midlerne fordeles mellem hovedindsatsområderne "Erhvervsrettede mål og aktiviteter" og "rammevilkårene for udvikling af landdistrikterne" i forholdet 70/30 %:

Budget vedr. driftsmidlerne for 2015 er vedlagt (bilag 1).

Tidsplan er vedlagt (bilag 2).

J. Prioriteringskriterier for udvælgelse af ansøgninger til tilskud

J.1.

Prioriteringen af projekter, som LAG'en ønsker at indstille til tilsagn, skal kunne dokumenteres på et objektivt og systematisk grundlag. Til formålet har Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter defineret 8 projektprioriteringskriterier, som skal indgå i prioriteringen af alle ansøgte projekter. Disse kriterier skal således indgå i strategien:

1. Projektbeskrivelse
2. Synlighed
3. Relevans
4. Lokal forankring
5. Samarbejde
6. Innovation
7. Udbytte (Økonomiske effekter, Miljømæssige effekter, Klimaeffekter, Sociale effekter og Kulturelle effekter)
8. Bæredygtighed

Listen af kriterier er ikke prioriteret. Der kan ikke ændres i disse standardkriterier, *men aktionsgruppen kan tilføje sine egne kriterier under de enkelte punkter.*

Der bør dog kun tilføjes flere kriterier eller uddybende kriterier hvis det er nødvendigt for at dække de mål, indsatsområder og prioriteter, som aktionsgruppen vil arbejde efter i udviklingsstrategien.

For eksempel:

Under punkt 2 om synlighed kan tilføjes; projektets synlige effekt og værdi som demonstration og inspiration for andre

Under punkt 5 om samarbejde kan tilføjes; samarbejde mellem øsamfund.

Under punkt 7 om udbytte kan tilføjes; bevaring og udnyttelse af området kulturhistoriske værdier

Kriterierne vil senere blive udmøntet i et pointsystem, som er under udvikling. Aktionsgrupperne vil derfor senere skulle arbejdes videre med de kriterier, som anføres i strategien.

Ad J.1)

LAG Skive – Viborg ønsker ikke at tilføje yderligere kriterier end dem der er fastlagt af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter – men afventer at disse bliver udmøntet i et pointsystem.

K. Bemærkninger og eventuelle andre overvejelser, aktionsgruppen har gjort sig

K.1. Eventuelle bemærkninger og overvejelser
Ad K.1)

L. Underskrifter

(skal underskrives af ansøger/formanden og 2 bestyrelsesmedlemmer i forening - tegningsret)

Dato:	Formandens navn (blokbogstaver):
	Formandens underskrift:
	Jeg erklærer, at de afgivne oplysninger ovenfor er korrekte, og at jeg ikke har modtaget andre EU-tilskud til projektet og at jeg ikke har fortiet oplysninger af betydning for sagens afgørelse.
Dato:	Bestyrelsesmedlems navn (blokbogstaver):
	Bestyrelsesmedlems underskrift:
	Jeg erklærer, at de afgivne oplysninger ovenfor er korrekte, og at jeg ikke har modtaget andre EU-tilskud til projektet og at jeg ikke har fortiet oplysninger af betydning for sagens afgørelse.
Dato:	Bestyrelsesmedlems navn (blokbogstaver):
	Bestyrelsesmedlems underskrift:
	Jeg erklærer, at de afgivne oplysninger ovenfor er korrekte, og at jeg ikke har modtaget andre EU-tilskud til projektet og at jeg ikke har fortiet oplysninger af betydning for sagens afgørelse.

Bilag

LEADER-principperne

Det overordnede formål med LEADER-metoden er at sikre en høj grad af lokal borgerinddragelse og -indflydelse på udviklingen. Desuden er målet at skabe sammenhæng mellem de mange lokale udviklingstiltag og overføre viden og erfaringer fra landdistrikt til landdistrikt. Og hvordan gør man så det?

LEADER-metoden bygger på syv principper, som til sammen kan skabe landdistriktsudvikling med lokal forankring og udblik til omverdenen. Der er således ikke tale om krav, men principper som der skal tages hensyn til ved prioritering af et projekt.

Lokale partnerskaber er selve kernen i LEADER-metoden. Første skridt i arbejdet med LEADER-metoden er derfor at etablere et partnerskab af lokale aktører – en lokal aktionsgruppe– der samler repræsentanter for myndigheder, erhvervsliv og civilsamfund. Grundtanken er, at landdistrikternes udfordringer bedst løses gennem forpligtende samarbejde på tværs af den offentlige, private og frivillige sektor til gavn for lokalsamfundet.

Områdebaseret tilgang – betyder, at aktionsgruppen skal udarbejde en lokal udviklingsstrategi med udgangspunkt i områdets specifikke situation, udfordringer og behov. Ethvert geografisk område har sociale, kulturelle, eller naturmæssige ressourcer, der kan inddrages i denne udviklingsproces.

Bottom up-tilgang – betyder, at der skal opmuntres til nærdemokrati, så ideer og beslutninger kommer "nedefra" de egentlige landdistriktsaktører og formidles "op" til de besluttende myndigheder. Den lokale aktionsgruppe er i sig selv et udtryk for en bottom up-tilgang, og det er aktionsgruppens opgave at arbejde for, at den lokale befolkning bliver inddraget i beslutninger af betydning for deres område. Det kan ske ved at inddrage borgerne, foreningslivet og erhvervsrepræsentanter i strategiarbejdet eller ved forberedelse og gennemførelse af projekter, der bidrager til udviklingen af lokalområdet. Hermed sikres opbakning såvel fra vigtige lokale aktører som borgernes medejerskab til beslutningerne, og gør beslutningerne mere levedygtige.

Tværasektoriel tilgang - en tværasektoriel og integreret tilgang betyder, at den lokale aktionsgruppes strategi og projekterne, som gruppen støtter, er koordineret og tænkt sammen som en helhed.

Netværkssamarbejde mellem lokale aktionsgrupper (og evt. andre aktører). Her lægges vægt på, at aktionsgrupperne udveksler informationer, erfaringer og initiativer vedrørende landdistriktsudvikling. Der kan både være tale om lokale, regionale, nationale og transnationale netværk.

Innovative strategier – betyder at aktionsgruppen og de lokale projektholdere skal være åbne overfor nye ideer, processer og samarbejdsrelationer og skal kunne inspirere andre, og projekterne skal danne model til efterfølgelse. Det kan eksempelvis være projekter, der udnytter lokale ressourcer på en ny måde, eller udvikler nye produkter, processer, organisationsformer m.v.

Samarbejdsprojekter – indebærer, at flere aktionsgrupper går sammen om at forberede og gennemføre et projekt. Det kan være aktionsgrupper fra nabokommuner, aktionsgrupper fra forskellige egne af landet eller fra andre lande. Også her er hensigten, at aktionsgrupperne kan udveksle inspiration og erfaring, så viden om landdistriktsudvikling overføres mellem forskellige områder og komme et større område til gode.

SWOT analysen

SWOT analysen er benyttet som analysemetode i Landdistriktsprogrammet 2014 – 2020. Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter ønsker at samme metode benyttes i aktionsgruppernes Udviklingsstrategier.

En SWOT-analyse tager udgangspunkt i beskrivelse af områdets:

S	–	<i>Strengths</i>	–	Styrker
W	–	<i>Weaknesses</i>	–	Svagheder
O	–	<i>Opportunities</i>	–	Muligheder
T	–	<i>Threats</i>	–	Trusler

Analysen gennemføres inden for følgende områder:

1. Infrastruktur (trafikforhold, uddannelses- og sundhedsforhold, energiforsyning).
2. Natur, inkl. udnyttelse/benyttelse.
3. Eventuelle særlige miljømæssige forhold
4. Erhvervsstruktur – små, store virksomheder, iværksættere, arbejdspladsproblematik.
5. Områdets befolkning: Befolkningssammensætning (alder, køn), erhvervsammensætning, tilflytning/raflytningsmønstre, mm. Opgiv områdets samlede areal og befolkningstal samt tæthed (areal divideret med antal = tæthed).
6. Kulturelle forhold – beskriv forhold/kendetegn for området.

Analysen skal hjælpe til at pege på, hvor der allerede er styrker, som evt. kan udbygges eller inddrages og svagheder, som evt. kan afhjælpes eller som man i det mindste skal være opmærksom på. Derudover hvilke muligheder, der er i området, som strategien/projekterne fx kan bygge på og endelig hvilke trusler, der er på forskellige områder, der skal tages højde for enten i strategien eller i projekterne.

I analysen kan indarbejdes hvilke stedbundne potentialer og ressourcer, der er i lokalområdet – og som det udviklingsmæssigt vil være hensigtsmæssigt at udvikle yderligere.